

मैत्रावरुणर्वसिष्ठः। इन्द्रः। गायत्री, १०-१२ विराट्।

प्र व इन्द्राय मादनं हर्यश्वाय गायत। सखायः सोमपात्रे ॥ ७.०३१.०१

सखायः- सुहृदः। वः- यूयम्। सोमपात्रे- रसानुभवकराय। हर्यश्वाय- प्राणतुरगसम्पन्नाय।

इन्द्राय- परमेश्वराय। मादनम्- हर्षकरं साम। प्र- प्रकर्षेण। गायत- कीर्तयत ॥१॥

शंसेदुक्थं सुदानव उत द्युक्षं यथा नरः। चकृमा सत्यराधसे ॥ ७.०३१.०२

यथा। सत्यराधसे- सत्यसंसिद्धये। नरः- मनुष्या वयम्। चकृम- स्तुतिं कुर्मः। तथा। सुदानवे-

सुदात्रे। द्युक्षम्- दिव्यम्। उक्थम्- मन्त्रम्। शंस- ब्रूहि ॥२॥

त्वं न इन्द्र वाजयुस्त्वं गव्युः शतक्रतो। त्वं हिरण्ययुर्वसो ॥ ७.०३१.०३

वसो- शरण्य। इन्द्र। शतक्रतो- अनन्तप्रज्ञ। त्वम्। नः- अस्माकम्। गव्युः- गोकामः। वाजयुः-

अन्नकामः। हिरण्ययुः- सुवर्णकामः ॥३॥

वयमिन्द्र त्वायवोऽभि प्र णौनुमो वृषन्। विद्धी त्वशस्य नो वसो ॥ ७.०३१.०४

इन्द्र। वयम्। त्वायवः- त्वत्कामाः। वृषन्- वर्षक। अभि प्र णोनुमः- वन्दामहे। वसो- शरण्य।

नः- अस्माकम्। अस्य- एतत् स्तोत्रम्। विद्धि- बुद्धयस्व ॥४॥

मा नो निदे च वक्तवेऽर्यो रन्धीरराव्णे। त्वे अपि क्रतुर्मम ॥ ७.०३१.०५

नः- अस्मान्। निदे वक्तवे- निन्दकाय। अराव्णे- अदात्रे। अर्यः- आर्यशीलः सन्। मा कार्षीः।

अपि- अपि च। त्वे- त्वयि। मम- मे। क्रतुः- प्रज्ञा अस्ति ॥५॥

त्वं वर्मासि सप्रथः पुरोयोधश्च वृत्रहन्। त्वया प्रति ब्रुवे युजा ॥ ७.०३१.०६

वृत्रहन्- आवरणबाधक। त्वम्। वर्म- कवचम्। असि- भवसि। सप्रथः- पृथुः। पुरोयोधः-

अस्माकं पुरतोऽस्मदर्थं शत्रुभिर्योद्धा। त्वया युजा- त्वद्योगेन। प्रति ब्रुवे- शत्रून् प्रतिवदामि ॥६॥

म॒ह्यौ उ॒तासि॒ यस्य॒ तेऽनु॒ स्व॒धावरी॒ सहः॑ । म॒म्रातै॑ इन्द्र॒ रोदसी॑ ॥ ७.०३१.०७

उत- अपि च । इन्द्र । महान्- महात्मा । असि- भवसि । यस्य । ते- तव । सहः- बलम् । रोदसी-
द्यावापृथिव्यौ । स्वधावरी- अन्नवत्यौ । अनु मम्राते- अनुमन्येते ॥७॥

तं त्वा॑ म॒रुत्व॑ती॒ परि॒ भुव॑द्वाणी॑ स॒यावरी॑ । नक्ष॑माणा स॒ह द्युभिः॑ ॥ ७.०३१.०८

तम्- तादृशम् । त्वा- त्वाम् । मरुत्वती- प्राणबलसम्पन्ना । सयावरी- सहगन्त्री । वाणी- वाक् ।
द्युभिः- दीप्तिभिः । सह । नक्षमाणा- व्यापनशीला । परि- परितः । भुवत्- भवतु ॥८॥

ऊ॒र्ध्वास॑स्त्वान्विन्द॒वो भुव॑न्द॒स्ममु॑प॒ द्यवि॑ । सं तै॑ नमन्त॒ कृष्ट॑यः ॥ ७.०३१.०९

दस्मम्- दर्शनीयम् । त्वा- भवन्तम् । द्यवि- चित्ताकाशे । ऊर्ध्वासः- उत्कृष्टाः । इन्दवः-
हृदयस्पर्शिनो रसाः । अनु भुवन्- अनुभवन्तु । कृष्टयः- प्रजाः । ते- त्वाम् । सं नमन्त- सम्यक्
प्रणमन्ति ॥९॥

प्र वो॑ म॒हे म॒हिवृ॑धे॒ भर॑ध्वं प्रचे॒तसे॒ प्र सु॑म॒तिं कृ॑णुध्वम् ।

विशः॑ पूर्वीः प्र च॒रा च॑र्षणि॒प्राः ॥ ७.०३१.१०

वः- यूयम् । महे- महते । महिवृधे- महतां वर्धयित्रे । प्रचेतसे- प्रकर्षचेतनाय । प्र भरध्वम्-
धारयत । सुमतिम्- शोभनबुद्धिम् । प्र- प्रकर्षेण । कृणुध्वम्- कुरुत । चर्षणिप्राः- प्रजापूरकः सन् ।
पूर्वीः विशः- सनातनधर्मस्थाः प्रजाः । प्र चर- अभिगच्छ ॥१०॥

उ॒रुव्य॑चसे॒ म॒हिने॑ सुवृ॒क्तिमिन्द्रा॑य॒ ब्रह्म॑ जनयन्त॒ विप्राः॑ ।

तस्य॑ व्र॒तानि॒ न मि॑नन्ति॒ धीराः॑ ॥ ७.०३१.११

धीराः- धारणाकुशलाः । उरुव्यचसे- विस्तीर्णाय । महिने- महात्मने । इन्द्राय- परमेश्वराय ।
सुवृक्तिं ब्रह्म- सुष्ठु उक्तं मन्त्रम् । विप्राः- मेधाविनः । जनयन्त- ससृजुः । तस्य । व्रतानि-
नियतीर्धर्मान्वा । धीराः- धारणाकुशलाः । न । मिनन्ति- हिंसन्ति ॥११॥

इन्द्रं वाणीरनुत्तमन्युमेव सत्रा राजानं दधिरे सहध्यै। हर्यश्वाय बर्हया समापीन् ॥ ७.०३१.१२

अनुत्तमन्युम्- अबाधितक्रोधम् । एव । सत्रा- सह । राजानम्- स्वामिनम् । इन्द्रम् । वाणी:- वाचः ।

सहध्यै- सहनशीलप्राप्त्यर्थम् । दधिरे । हर्यश्वाय- प्राणाश्वायेन्द्राय । आपीन्- बन्धून् । सम्-

सम्यक् । बर्हय-उत्साहय ॥१२ ॥

Dr. Rangraji